

12.1.2017

Sosiaali- ja terveysministeriö
Kirjaamo
kirjamo@stm.fi

Hallituksen esitys/ Alkoholilain kokonaisuudistus STM075:00/2011

Lausuttavana olevan Alkoholilain kokonaisuudistuksen kantavaksi periaatteeksi on asetettu alkoholihaittojen vähentäminen. Kokonaisuudessaan esitys ottaa hyvin vähän kantaa siihen, miten tämä mainittu alkoholihaittojen vähentäminen tapahtuu. Sen sijaan esityksessä käy hyvin ilmi kulutuksen ja haittojen lisääntyminen.

Esitys ajaa vahvasti elinkeinopoliittisia tavoitteita ja vahvistaa elinkeinoharjoittajien kannattavuutta kansanterveyden ja yksilöiden kustannuksella. Elinkeinoelämän tavoitteiden saavuttaminen nousee esityksessä tärkeimmäksi tavoitteeksi, jolla voidaan perustella yhteiskunnalle ja yksilölle aiheutuvat välittömät ja välilliset kustannukset.

Perusteluissa hyvin todetaan, että kaikki aiemmat vapauttavat muutokset ovat johtaneet alkoholin kulutuksen ja alkoholihaittojen kokonaismäärän kasvuun. Perusteluissa esitetään myös, että tiukemman sääntelyn maissa (Ruotsi ja Norja) kulutus on Suomea vähäisempää ja taas vapaamman sääntelyn maissa (Viro, Tanska) kulutus on korkeampaa. Kulutuksen ja haittojen määrä ovat riippuvaisia toisistaan.

Esityksessä tuodaan esiin myös kansalaisten omaa vastuuta kulutuksesta ja siitä aiheutuvista haitoista. Perusteluissa on selkeästi nähtävissä, että alkoholilain uudistuksen tarkoittamat kansalaiset ovat niitä, joille mitkään muutokset alkoholilainsäädännössä eivät tule olemaan ongelma. Huomiotta jäävät täysin riskiryhmiin kuuluvat kansalaiset, joiden kokonaisterveyttä ja käyttötottumuksia muutokset tulevat olennaisesti muuttamaan. Tämä riskiryhmä aiheuttaa myös valtaosan päihde-ehtoisista kustannuksista yhteiskunnassa. Muutokset tulevat lisäämään suurkuluttajien määrää nimenomaan alkoholipitoisuuden kasvamisen ja paremman saatavuuden myötä.

Esitys ei myöskään huomioi sitä, että alkoholin riskikäyttö ja suurkulutus määrittellään riippuvuussairaudeksi, jota ei voida pitää yksistään yksilön valintana. Samanaikaisesti alkoholilainuudistuksen kanssa vähennetään ennaltaehkäisevää päihdetyötä ts. jätetään työjärjestöjen vastuulle ja toisaalta karsitaan julkisrahoitteisista päihdepalveluista säästöyihin vedoten.

Esityksen vankimmat perustelut löytyvät elinkeinoelämän tavoitteista. Useiden vuosien ajan elinkeinoelämän etujärjestöt ovat ajaneet alkoholilain muutoksia piirtäen uhkakuvia matkustajatuonnin vaikutuksista verotuloihin ja toisaalta vedoten panimoteollisuuden työpaikkojen säilymisen puolesta. Kuten perusteluissakin on näkyvillä, matkustajatuonnin osuutta on vahvasti liioiteltu. Todellisuudessa matkustajatuonti on vain 6%. Matkustajatuonti ei ole olennainen tekijä alkoholihaitoista ja siihen liittyvistä kustannuksista puhuttaessa, riskiryhmien käyttäytymiseen vaikuttaa eniten lähellä olevan alkoholin hinta ja saatavuus.

SUPER

12.1.2017

Esityksessä mainitaan erittäin epäeettisesti, että muutos vaikuttaisi kotitalouksien välittömään taloudelliseen asemaan positiivisesti, vaikkakin esityksessä mainitaan haittojen mahdollisesti olevan taloudellisia hyötyjä suuremmat. Näin radikaalien käytön ja haittojen lisäämistä aiheuttavien muutosten perusteluissa ei voida käyttää kotitalouksien taloudellisen aseman parantamista. Tämä perustelu pyrkii ulkoistamaan päätöksentekijöiden vastuuta haitoista, joita esityksen mukaiset päätökset tulevat yksilöille ja perheille aiheuttamaan. Kyseisen perustelun mukaan osoittaa esityksen laatijalta suurta ymmärtämättömyyttä alkoholin käytön vaikutuksista laaja-alaisesti perheeseen ja perheen jäsenten kokemuksiin sekä psyykkiseen että fyysiseen terveyteen. Todennäköistä on, että osassa perheistä saavutettu säästö voitaisiin käyttää toisaalla, mutta riskiryhmiin säästyneet eurot vaikuttaisivat kulutusta ja pahoinvointia lisäävästi.

Keskeiset ehdotukset

Tutkimusten mukaan alkoholihaittoja vähennetään tehokkaimmin toimenpiteillä, joilla nostetaan alkoholijuomien hintaa ja rajoitetaan alkoholijuomien fyysistä saatavuutta. Saatavuuden rajoittamiskeinoihin kuuluvat esimerkiksi alkoholijuomien vähittäismyyntimonopoli, vähittäismyyntin ja anniskelun luvanvaraisuus, myynti- ja anniskelupaikkojen sijaintia ja aukioloa koskevat säännökset, ostoikärajat sekä päihtyneitä asiakkaita koskevat rajoitukset.

Lain keskeisimmät uudistukset tulevat puolestaan lisäämään kulutusta ja haittoja ja tämä on ristiriidassa esityksessä mainitun kokonaisuudistuksen pääperiaatteen kanssa. Keskeisiä muutoksia ovat entistä väkevämpien juomien vapauttaminen useampiin ostopaikkoihin ja vähittäismyyntin ja anniskelun lupamenettelyjen sekä aukiolojen keventäminen sekä mainonnan ja markkinoinnin rajoitusten vähentäminen. Ainostaan ikäraajat ja päihtyneitä asiakkaita koskevat rajoitukset pysyisivät nykyisellään. Esityksen mukaan alkoholin saatavuuden lisäämisen aiheuttamia vaikutuksia pyrittäisiin ehkäisemään tehostamalla kaikkia alkoholilainsäädännölle vaihtoehtoisia ja sitä tukevia keinoja. Mitään konkreettisia ja velvoittavia keinoja ei esityksessä kuitenkaan mainita. Näin ollen hallitus välttelee vastuutaan alkoholilain kokonaisuudistuksen aiheuttamista haitoista yhteiskunnalle ja yksilöille.

Uudistuksessa elinkeinonharjoittajien omavalvontaa lisättäisiin, mutta samalla ristiriitaisesti vastuuhenkilön koulutus- ja osaamisvaatimuksia suhteessa alkoholilainsäädäntöön ja sen velvoitteisiin vähennettäisiin. Toisin sanoen vähemmän koulutettu ja osaava henkilö ottaisi nykyistä suuremman vastuun. Omavalvonta edellyttää riittäviä tietoja ja taitoja sekä erityistä vastuullisuutta toteutuakseen oikein. Tästä syytä kelpoisuuden alentaminen ei ole perusteltua valvontavastuun laajentuessa.

SuPer vastustaa esityksessä mainittuja alkoholilain uudistuksia, jotka tutkimusten mukaan tulevat lisäämään kulutusta ja haittoja. Nykyinen, holhoavaksikin kutsuttu alkoholipolitiikka on perusteltua. Julkisilla varoilla kustannetaan alkoholista aiheutuvat haitat Suomessa. Alkoholin myyntin vapauttaminen entisestään ja siten elinkeinoelämän (voittojen) tukeminen on ajattelematonta. Esitetyt muutokset ajavat ainoastaan alkoholin myyntiin ja anniskeluun liittyvän

SUPER

12.1.2017

elinkeinoelämän tavoitteita ja etuja. Perheet, yksilöt, yhteiskunta ja työnantajayritykset kantavat inhimillisen ja taloudellisen vastuun haitoista. Alkoholin valmistukseen ja myyntiin liittyvät elinkeinoelämän toimijat kuorivat voitot päältä ja yhteiskunta korjaa käytön ja haittojen lisääntymisen aiheuttamat välilliset ja välittömät, usein pitkäkestoiset kustannukset. Vaikka esityksen mukaan verotulot suurenevat yhtä paljon kuin haitoista arvioidaan tulevan lisäkustannuksia, niin todelliset ja pitkäaikaiset kustannukset yhteiskunnalle ja kansanterveydelle jäävät esityksessä riittävällä tarkkuudella erittelemättä. Muun muassa alkoholinkäytön lisääntymisen aiheuttamaa mahdollisesti ylisukupolvista syrjäytymiskehitystä ja sen aiheuttamia kustannuksia ei esityksessä ole lainkaan arvioitu.

Helsingissä 12.1.2017

Silja Paavola

puheenjohtaja
Suomen lähi- ja perushoitajaliitto SuPer ry

Jussi Salo

kehittämisjohtaja

Lisätietoja tästä vastineesta antaa ammattiasiainpäällikkö Kristina Lamberg
kristina.lamberg@superliitto.fi p. 050 4387064

SuPerissa on kaikkiaan lähes 90 000 jäsentä, jotka työskentelevät sosiaali- ja terveydenhuollossa sekä kasvatusalalla julkisella ja yksityisellä sektorilla

SUPER